

8 maart 2021

Een pausreis voor de geschiedenisboeken: drie uitspraken van Franciscus die nog lang zullen nazinderen in Irak

Na een historische vierdaagse reis doorheen Irak, keerde paus Franciscus vandaag terug naar Rome. Vanuit Irak, het Midden-Oosten en met een blik op de recente geschiedenis, waag ik me aan een poging om de betekenis van deze reis te vatten. De belangrijkste uitspraken van paus Franciscus de voorbije dagen vormen hiertoe de sleutel.

Rudi Vranckx

Journalist bij VRT NWS, gespecialiseerd in het Midden-Oosten en conflictjournalistiek.

"Terrorisme komt niet voort uit religie. Het gebruikt religie als excuus. Religie kan nooit moord, terreur of onderdrukking vergoelijken."

Deze uitspraak raakt aan de kern van de polarisering en haat die de wereld heden ten dage overspoelt. Ook in onze wereld. Het is een boodschap gericht aan fanatici en terroristen, aan diegenen die in de koppeling tussen religie, en dan vooral de islam, met het extremisme en terreur iets onafwendbaar zien. Dit is een boodschap die brandend actueel is, want de paus gaat hiermee naar de kern van wat ook onze wereld verziekt en de mensen tegen elkaar opzet, via het gedachtengoed van zowel terreurgroep IS als extreemrechts. Dit zijn woorden bestemd voor Irak, Syrië, het Westen, tot in cyberspace.

"Ik ben een pelgrim voor de vrede. Er kan geen vrede zijn zonder vreedzaam samenleven."

Het klinkt misschien wollig, maar het is een noodkreet om de oorlogen te stoppen. Het is een boodschap die het luidst weerklinkt in Irak, een land dat decennialang alle plagen van de oorlog gekend heeft. Van de repressie en de massagraven onder dictator Saddam Hoessein, de invasie van de VS in 2003, de terreuraanslagen, het sektarisch geweld en uiteindelijk ook de oprichting van het zogenoemde kalifaat van terreurbeweging IS, de grootste gruwel die we in lange tijd gekend hebben.

De paus in het geruïneerde centrum van Mosul

De keuze van alle plaatsen die Franciscus bezocht, versterken die boodschap: Ur, de geboorteplaats van Abraham, belangrijk voor Joden, christenen en moslims, Mosul, waar leider van terreurgroep IS Abu Bakr al-Baghdadi zijn terreurimperium uitriep en ten slotte Najaf bij groot-ayatollah al-Sistani, de geestelijke leider van de sjiitische moslims, de evenknie van de paus voor de christenen. De essentie was steeds dezelfde; vrede, samenleven en verdraagzaamheid.

De paus bij groot-ayatollah al-Sistani

"We moeten een plaats geven aan jonge mensen wier leven is getroffen door de conflicten."

Dit lijkt misschien een onschuldige, ietwat ongewone boodschap die tussen de plooiën valt, maar ze snijdt diep in het weefsel en de nieuwe breuklijn van de samenlevingen in het Midden-Oosten. Het is een boodschap die een hart onder de riem steekt, meer zelfs, steun verleent aan de nieuwe jongere generaties die al jaren protesteren tegen de verstarring, corruptie en het machtsmisbruik van de heersende elite en dictators. Zo was het de voorbije jaren in Irak, Libanon, en zowat overal in de regio sinds de Arabische lente nu exact tien jaar geleden de wereld hier op z'n grondvesten deed schudden. Het zijn woorden die reiken tot bij de jongeren van het Tahrirplein van Egypte. De paus kan de machtsstructuren niet aantasten, maar met zachte woorden wel duidelijk maken waar zijn hart ligt.

Zijn belangrijkste reis

De paus noemt dit bezoek zelf de belangrijkste reis van zijn pontificaat. Vandaar dat hij volhardde ondanks de terreurdreiging en ondanks de pandemie. De boodschap die hij wou brengen reikt dan ook veel verder dan Irak, de getroffen christelijke gemeenschap en het samenleven van de verschillende bevolkingsgroepen in het tweestromenland. Het is gericht tegen alle oorlogen in de hele regio van Syrië tot Jemen. Zijn woorden zijn bedoeld ter ondersteuning van de nieuwe generatie die pleit voor rechtvaardigheid en verandering. En uiteindelijk wil ze de onzalige koppeling tussen religie en extremisme in onze hoofden bezweren, ter plekke en in onze eigen wereld.

De ogen van de wereld waren vier dagen lang gericht op een oude man die wat moeizaam stapt en te midden van alle commotie bedachtzame woorden sprak. We zijn het niet meer gewoon, die blik op de wereld. Het is dan ook zowat het enige nieuws in lange tijd dat verder reikt dan de waan van de dag, de angst voor het coronavirus en berichten over maatregelen of versoepelingen. Misschien heeft deze reis als venster op de wereld ook een heilzaam neveneffect.

Zijn boodschap klinkt nu luid en reikt ver, maar de vrees is groot dat na het vertrek van paus Franciscus de realiteit van de oorlog weer snel de bovenhand zal halen. Een bloedige aanslag, een cynisch bombardement van een hospitaal in Syrië, of het beeld van hongerige kinderen in Jemen, meer is er niet nodig. Eender welke cynicus kan de woorden van paus Franciscus dan al snel van tafel vegen. De harde verzuurde taal op sociale media zal opnieuw zijn tol eisen. Toch mogen we vooral niet vergeten dat de kracht van de boodschap van de afgelopen dagen pas op termijn en onderhuids zijn weg kan vinden. Als een tegengif tegen extremisme, onverdraagzaamheid en oorlog. Een visie tegen de wereld zoals we die kennen.